Virpi Hiltunen
Neuvotteleva virkamies
OKM/NUOLI

24.8.2023

Lausunto sivistysvaliokunnalle

K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus 2022

Opintotukea on uudistettu vuonna 2017 lainapainotteisemmaksi ja samalla yksin vuokaralla asuvat opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin. Sanna Marinin hallituksen aikana opintorahoihin on tehty 2020-2023 indeksitarkistukset, huoltajakorotusta sekä ateriatukea on korotettu ja koronapandemiasta johtuva opintojen viivästyminen on otettu huomioon opintolainahyvityksen ehdoissa. Lisäksi koulumatkatukioikeus laajeni oppivelvollisuusuudistuksen yhteydessä osana maksutonta toisen asteen koulutusta.

Opintolainan käyttö on viimeisen kymmenen vuoden aikana tuplaantunut lisäten samalla opiskelijoiden velkaongelmia sekä valtion takausvastuumenoja. Takausvastuumenoista yli 60 prosenttia aiheutuu ammatillisen koulutuksen lainansaajien lainoista. Korkea-asteella opintolainahyvitys ja korkotason alhaisuus ovat nostaneet lainan käyttöastetta. Opintolainahyvityksellä on myös yhteys määräajassa korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrän kasvuun. (VTV:n linkki ja Kelan selvitykset linkki)

Perusturvan riittävyyttä arvioivan raportin (linkki) mukaan opintoraha ja opintolaina yhdessä asumistuen kanssa turvaavat opiskelijalle minimikulutuksen. Opintotuen saajien työssäkäynti on yleistä ja palkkatulojen osuus toimeentulosta on merkittävä erityisesti korkeakouluopiskelijoilla. Viimeisimmän korkeakouluopiskelijoita koskevan opiskelijatutkimuksen mukaan 51 prosenttia koki taloudellisen tilanteensa oleva vain vähän tai ei lainkaan vaikea, 25 prosenttia koki siedettäväksi ja 24 prosenttia koko tilanteensa vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi (linkki, s. 186).

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelma

Hallitusohjelman mukaan opintotuen tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu.

Hallitusohjelman mukaan perusturvaetuuksien indeksisidonnaisuus jäädytetään ja asumistukea uudistetaan. Nämä uudistukset tulevat mahdollisesti heijastumaan jo lyhyellä aikavälillä opiskelijoiden toimeentuloon ja opintotukeen.

Hallitus käynnistää myös opintotuen kokonaisuudistuksen. Opintotuen kokonaisuudistuksessa käydään läpi opintorahan taso, opintolainan suuruus ja opintolainahyvityksen määrä, vapaiden tulojen rajat, perheellisten opiskelijoiden asema ja asumisen tukeminen. Opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle selvitetään ja kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto. Myöskin huoltajakorotusta kehitetään. Tulorajojen riittävyyttä ja mahdollisuutta nostaa niitä arvioidaan puoliväliriihen yhteydessä. Selvitetään myös oppisopimuskoulutusten ja opintotuen parempi yhteensovittaminen. Tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa.

Opintotuen kokonaisuudistus edellyttää taustaselvityksiä. SOTU –uudistuksen yhteydessä on käynnistetty VNTEAS-hanke, joka tuottaa tietoa nuorten toimeentuloturvan toimivuudesta mukaan lukien opintotuesta ja sen kehittämistarpeista. Selvityksen on määrä valmistua ensi syksynä (10/2024). Selvitystä on mahdollista hyödyntää opintotuen uudistamisessa (linkki) . Muita tarpeellisia selvitysaiheita ovat muun muassa opiskelijan omien tulorajojen noston vaikutukset, opintolaina investointina sekä koulumatkatuen toimivuus. Hallitus laatii ohjelmansa toimeenpanosta suunnitelman, jonka yhteydessä täsmentyy myöskin opintotuen uudistamisen aikataulu.